

Burgerschap

Mini-democratiespel

Politiek, verkiezingen en samenwerken:
hoe besteden we het geld van de school?

Lesopbouw

- **Introductie (10 minuten):** De leerlingen ontdekken dat de school een subsidie van € 10.000,- heeft gekregen en dat zij in hun eigen politieke partijen gaan bepalen hoe de school dit geld gaat uitgeven.
- **Uitvoering (40 - 70 minuten):** De leerlingen maken voor hun eigen partij een begroting. Er vindt een fictieve verkiezingsuitslag plaats en de afgevaardigden van de politieke partijen vormen samen een coalitie. De coalitie maakt de definitieve begroting.
- **Afsluiting (10 minuten):** De leerlingen kijken terug op de les. Ze bespreken wat ze gedaan hebben en evalueren de samenwerking binnen hun partijen.

Vorbereiding voor de leerkracht

- Lees de handleiding, het werkblad en de slides van deze les goed door.
- Print deze handleiding één keer enkelzijdig in kleur.
- Print bijlage 1 één keer.
- Print het werkblad per leerling.
- Verdeel de klas in vijf politieke partijen. Zorg dat in elke partij minimaal 3 leerlingen zitten.
- Zorg voor uitrekenpapier of een rekenmachine voor elk groepje.
- Teken de tabel van slide 3 op het bord of maak de tabel in een tekstverwerkingsprogramma of een spreadsheet. De tabel moet later in de les ingevuld worden en door alle leerlingen gelezen kunnen worden.

Doel van de les:

Leerdoelen van de les	Kerdoelen vak	21st century skills
De leerlingen ervaren hoe de democratie werkt.	Kerdoel burgerschap 5a - De leerlingen beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend.	Samenwerken
De leerlingen ervaren hoe het is om een partijprogramma op te stellen en een coalitie te vormen.	Kerdoel wereldoriëntatie 36 - De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.	Communiceren
De leerlingen leren plannen en budgetteren door een miljoenennota op te stellen.	Kerdoel rekenen 33 - De leerlingen leren meten en leren te rekenen met eenheden en maten, zoals bij tijd, geld, lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, snelheid en temperatuur.	Probleem oplossen

Openingslide Mini-democratiespel

Vertel: De school een subsidie heeft gekregen van € 10.000,-. Om dit geld te mogen gebruiken moet op een democratische manier besloten worden waar het geld aan besteed wordt. Democratisch betekent dat het volk beslist wat er mee gaat gebeuren. Op school zijn alle leerlingen het volk.

Slide 1 Subsidie van € 10.000,- voor onze school

Leg uit: In een parlementaire democratie zoals in Nederland kiest het volk vertegenwoordigers die namens hen beslissingen neemt. Deze gekozen vertegenwoordigers noemen we volksvertegenwoordigers. Zij stemmen en overleggen over plannen en wetten, zodat niet iedereen in het land overal zelf over hoeft te stemmen.

Vertel: Onze klas is gekozen als volksvertegenwoordiging en wij gaan bepalen hoe de subsidie verdeel gaat worden. Zo hoeven niet alle leerlingen van de school hierover te gaan stemmen. Er zijn vijf politieke partijen opgericht elk met hun eigen ideeën waar het geld naartoe moet: partij voor meer boeken, partij voor een leuker plein, partij voor meer hulp, partij voor meer ICT, partij voor meer creativiteit.

Vertel: Jullie hebben je allemaal aangesloten bij een van de politieke partijen en gaan een voorstel doen waar jullie het budget aan uit willen geven.

Schrijf: op het bord welke leerlingen bij welke partij horen, of noem per partij de namen van de leerlingen die daarbij horen. Laat leerlingen van één partij vervolgens bij elkaar gaan zitten.

Slide 2 Vijf politieke partijen

Vertel: Jullie gaan met jullie partij een voorstel (begroting) maken hoe jullie de subsidie van € 10.000,- willen verdelen. Jullie kunnen geld besteden aan meer leesboeken, etc. Op basis van jullie voorstel (begroting) gaan de leerlingen van de school straks wel of niet op jullie partij stemmen. Hoe meer stemmen jullie partij krijgt, hoe meer invloed je straks hebt.

Vertel: Straks moeten jullie een coalitie gaan vormen. Dat betekent dat jullie straks moeten gaan kijken met welke andere partijen jullie willen gaan samenwerken en een meerderheid kunnen vormen.

Deel: aan iedere partij het werkblad en eventueel een rekenmachine uit. Laat leerlingen na het uitdelen van het werkblad opdracht 1 en 2 in overleg met elkaar maken. Ze gebruiken hierbij de achtergrondinformatie op het werkblad. Geef aan hoelang ze de tijd hebben om de verdeling te maken. Bijvoorbeeld: 20-25 minuten voor groep 6 en 15-20 minuten voor groep 7/8.

Loop: rond en begeleid de groepjes. Geef de leerlingen waar nodig tips, zoals:

- Zorg ervoor dat je straks aantrekkelijk bent om mee samen te werken. Partijen die het geld verdelen zijn vaak interessanter om mee te werken dan partijen die alles voor hun eigen doel inzetten.
- Je doet alsof je lid bent van deze partij, het is niet jullie echte/eigen wens.
- Uit de verdeling moet duidelijk zijn bij welke partij jullie horen.
- Zorg ervoor dat je in totaal op € 10.000,- uitkomt.
- De € 10.000,- is voor de hele school en niet alleen voor deze klas. Zorg er ook voor dat je in je plannen rekening houdt met de andere klassen en groepen.

Laat de leerlingen hun begroting bij je inleveren. Ze mogen hun begroting daarna niet meer aanpassen. Vul van iedere partij hun begroting in de tabel op het bord of in de spreadsheet in. Laat van elke partij één leerling hun begroting en partijprogramma (standpunten, plannen en doelen) toelichten: Waarom besteden ze meer geld aan een bepaalde kostenpost en minder geld aan een andere kostenpost? Wat zijn hun plannen en doelen voor elke post? Waar willen ze het geld voor die kostenpost aan besteden?

Benoem vervolgens nog een paar dingen die je opvallen. Bespreek bijvoorbeeld:

- De partijen voor een leuker plein en voor meer hulp moeten veel geld uitgeven aan hun eigen dure materialen. Dat laat weinig ruimte over voor de andere kostenposten. Maar ze willen wel nog geld uitgeven aan [noem op waar nog meer geld aan uitgegeven gaat worden].
- De partij voor meer ICT heeft meer geld over en niet zoveel geld nodig voor de ICT. Zij willen nog geld uitgeven aan [noem op waar nog meer geld aan uitgegeven gaat worden].
- De boeken en het creatief materiaal zijn niet zo heel duur. De partijen voor meer boeken en meer creativiteit hebben meer ruimte over voor andere posten.

Burgerschap					
	Partij voor meer boeken	Partij voor een leuker plein	Partij voor meer hulp	Partij voor meer creativiteit	Partij voor meer ICT
Leesboeken	€	€	€	€	€
Speeltoestellen	€	€	€	€	€
Ondersteuning	€	€	€	€	€
Creatief	€	€	€	€	€
ICT	€	€	€	€	€
Totaal	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-	€ 10.000,-

Wat zou jouw partij met € 10.000,- doen?

Slide 3

Wat zou jouw partij met € 10.000,- doen?

Slide 4

De partijprogramma's

Tip:

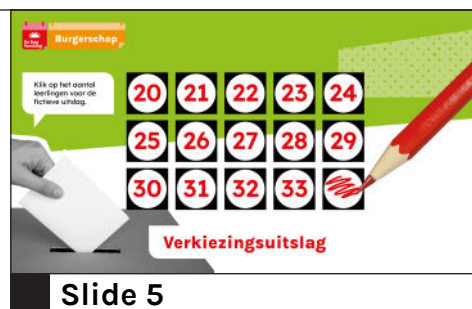
Besteed hier afhankelijk van de beschikbare tijd meer of minder aandacht aan.

Vertel: Alle leerlingen van onze school hebben zonet zogenaamd gestemd op de partijen. Ik zal jullie de uitslag van de verkiezing laten zien.

Klik op het leerlingenaantal van je klas.

Laat de uitslag op de slide zien en bespreek deze. Benoem hoeveel zetels (plekken) elke partij heeft en welke partij het grootst en welke partij het kleinst is. Vertel dat het nu verboden is om nog contact met de andere partijen te hebben.

Laat de leerlingen even naar de uitslag kijken en laat ze juichen of balen. Laat ze vervolgens met hun partijgenoten overleggen met welke partijen ze het liefst samenwerken en een top drie maken. Laat ze hiervoor opdracht 3 op het werkblad maken. Laat ze ook beslissen wie straks namens hun partij op zoek mag gaan naar twee andere partijen om mee samen te werken. Spreek hiervoor een tijd met de leerlingen af, bijvoorbeeld 2 minuten. Na de afgesproken tijd mag één lid van elke partij naar voren komen.

Slide 5

Verkiezingsuitslag

Ga met de vijf afgevaardigden van de partijen vooraan in de klas in een kring zitten. Zorg dat de overige leerlingen op gepaste afstand mee kunnen kijken en luisteren.

Leg uit: Er zijn drie partijen nodig om een coalitie te vormen die straks samen moeten werken om een definitieve begroting te maken. Jullie gaan nu met elkaar overleggen welke partijen samen gaan regeren.

Leg uit: We doen dit in 3 rondes.

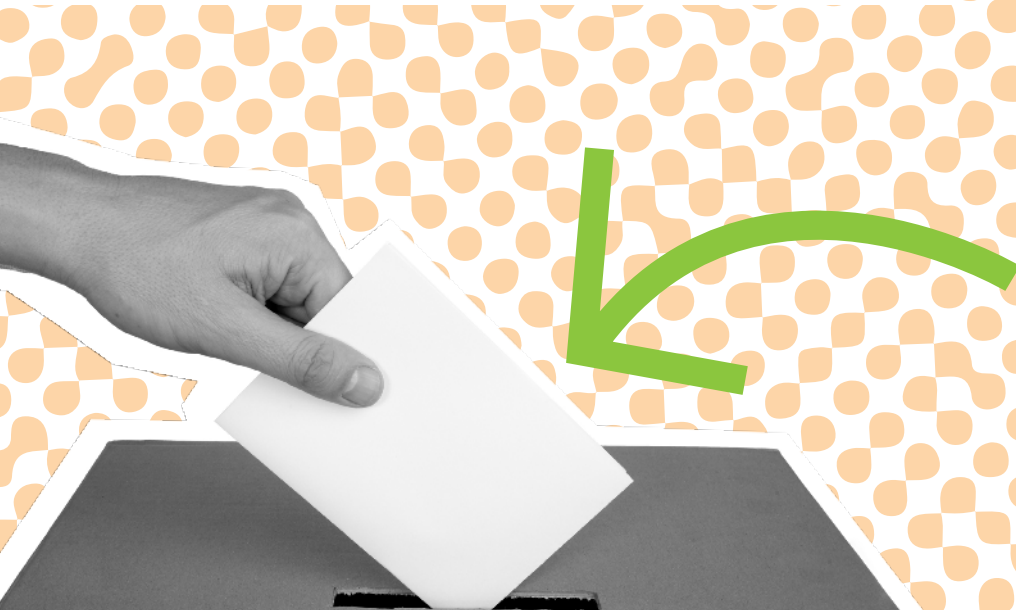
- Ronde 1: Elke afgevaardigde van de partij vertelt de top 3 van zijn/haar partij.
- Ronde 2: Elke afgevaardigde van een partij mag aan een andere afgevaardigde van een partij vragen om samen te werken.
- Ronde 3: De definitieve coalitie wordt gevormd.

Vertel: Tijdens de coalitievorming mag er geen contact zijn tussen de partijen. Bedenk zelf hoe streng je hierop wilt zijn. Stiekem dealtjes maken is ook onderdeel van de politiek.

Slide 6

Maak een coalitie

Vraag: elke partijvertegenwoordiger om de top drie van hun partij voor te lezen.

Slide 7
Ronde 1

Tijdens deze ronde mag elke partij een andere partij vragen om samen te werken. Begin bij de grootste partij. Die partij richt zich tot een andere partij en legt daarbij kort uit waarom zij denken dat het een goede samenwerking zou zijn. Vervolgens krijgen ook de andere partijen één voor één de beurt om een andere partij aan te wijzen waarmee ze willen samenwerken. Schrijf tijdens deze ronde op het bord welke partij welke andere partij heeft gevraagd.

Slide 8
Ronde 2

Laat de partijen eerst luisteren en nog geen antwoord geven. Pas als alle vijf de partijen aan de beurt zijn geweest, mogen de partijen een reactie geven en een tweetal vormen. Zijn er bijvoorbeeld partijen die elkaar gevraagd hebben voor een samenwerking? Deze partijen kunnen een tweetal vormen. Of is een partij van gedachten veranderd door de onderbouwing van een andere partij? Laat de partijvertegenwoordigers in dat geval eventueel ook met hun partijleden overleggen.

Ga verder naar ronde 3 als tijdens deze ronde één of twee tweetallen zijn gevormd. Is dat nog niet het geval, herhaal dan ronde 2. Partijen mogen opnieuw een andere partij kiezen – bijvoorbeeld hun tweede of derde voorkeur – en opnieuw proberen een samenwerking aan te gaan. Ga door tot er minimaal één tweetal gekozen is.

Dit is de laatste ronde om een coalitie met drie partijen te vormen.

Bij één tweetal:

Laat de drie overgebleven partijvertegenwoordigers uitleggen waarom de andere twee partijen zijn/haar partij moet kiezen om deel te nemen aan de coalitie. Geef het tweetal van de partijen die al een verbond vormen even de tijd om te overleggen welke partijvertegenwoordiger zich bij de coalitie mag voegen. Laat ze eventueel ook met hun partijleden overleggen.

Slide 9

Ronde 3

Tip

De overgebleven drie partijvertegenwoordigers zouden ook met zijn drieën een coalitie kunnen vormen. Voer ronde 3 dan uit door de drie partijvertegenwoordigers niet te laten pleiten voor een aansluiting bij het tweetal, maar om te pleiten dat ze liever met elkaar een coalitie vormen. Laat elke overgebleven partij deze afweging maken. Als ze alle drie willen samenwerken, vormen zij de coalitie.

Bij twee tweetallen:

Geef de twee tweetallen de beurt om aan te geven waarom de overgebleven partij zich bij hen moet aansluiten.

Tip

Een tweetal kan aanvoelen dat de overgebleven partij zich niet bij hen wil aansluiten. Dit kan ervoor zorgen dat het tweetal toch niet meer met elkaar wil samenwerken en zich wil aansluiten bij het andere tweetal. Voer dan deze ronde uit zoals hierboven beschreven staat bij één tweetal.

Stop het proces als er een coalitie gevormd is. Geef de leerlingen een momentje om dit te vieren of te balen.

Vertel: De drie partijen gaan nu samen overleggen over de uiteindelijke verdeling van het geld. Zij moeten zorgen dat elke partij in de coalitie tevreden is over de begroting.

Laat de leerlingen van de drie partijen in de coalitie overleggen welke twee afgevaardigden ze hiervoor sturen. Zorg dat het andere leerlingen zijn dan bij het vormen van de coalitie. Geef de leerlingen een aantal minuten, bijvoorbeeld 5 minuten, om tot een overeenkomst te komen en de begroting in te vullen. Geef ze hiervoor bijlage 1 (begroting van de coalitie). Laat ze na de afgesproken tijd de definitieve begroting inleveren.

Slide 10

Definitieve begroting

Lees als koning of koningin de troonrede voor:

Leden van de Staten-Generaal,

Het afgelopen jaar hebben wij veel gelukkige leerlingen gezien op [naam school]. De leerkrachten werken hard en met veel plezier. Het komende jaar zal er meer aandacht zijn voor [vat hier samen waar de kinderen de subsidie aan uitgeven]. Dank voor uw aandacht. Het ga jullie goed.

Slide 11

De troonrede

Blik samen met de leerlingen terug op de les. Laat ze in eigen woorden uitleggen wat ze deze les gedaan hebben en de les evalueren. Zijn ze tevreden over het samenwerken binnen hun partij? Wat ging er goed en wat ging er minder goed? Wat vonden ze van de coalitie? Waren ze tevreden over de partijen die een coalitie vormden? Waarom wel of waarom niet? Wat vinden ze van de uiteindelijke begroting? Zijn ze het hier wel of niet mee eens? Waarom wel of niet?

Slide 12

Terugblik

Bijlage 1

Burgerschap

Begroting van de coalitie

Geld te besteden:

€ ... **10.000,-**

Leesboeken	
Plank met boeken	... X
Totale kosten € ...	

Speeltoestellen	
Speeltoestel	... X
Assortiment speelgoed	... X
Assortiment op wielen	... X
Totale kosten € ...	

Ondersteuning	
Hulp elke week	... X
Hulp om de week	... X
Spelletjes	... X
Software	... X
Totale kosten € ...	

Creatieve investering	
Eigen leerkracht/ nieuwe spullen	... X
Expertles per klas	... X
Totale kosten € ...	

ICT	
Tablet	... X
Chromebook	... X
Upgrade	... X
Totale kosten € ...	

Definitieve begroting van de coalitie:

Kostenpost	Uitgaven
Leesboeken	€ ...
Speeltoestellen	€ ...
Ondersteuning	€ ...
Creatief	€ ...
ICT	€ ...
Totaal € 10.000,-	